

การใช้แนวทางสหวิทยาการและการมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการผลิตไก่ประดู่หางดำตลอดห่วงโซ่
การผลิตเพื่อสร้างความยั่งยืนของอาชีพการเลี้ยงไก่ประดู่หางดำ
ในอำเภอทุ่งช้าง จังหวัดน่าน

สุวิทย์ โชติฉันท¹, สุรเชษฐ์ ปินทิพย์², สมบัติ ศุภประภากร³, และกมล ชัยอำมิตร⁴

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อพัฒนาห่วงโซ่อุปทานและห่วงโซ่คุณค่าของการผลิตไก่ของกลุ่มเกษตรกรวิสาหกิจชุมชนเลี้ยงไก่ประดู่หางดำทุ่งช้าง เพื่อให้ผลิตเนื้อไก่สดประดู่หางดำและผลิตภัณฑ์ให้เพียงพอต่อความต้องการและตอบสนองต่อความต้องการของผู้บริโภค ดำเนินการตั้งแต่เดือนมกราคม 2559-มิถุนายน 2560 การศึกษานี้ใช้แนวทางสหวิทยาการและการมีส่วนร่วมของภาคีที่เกี่ยวข้อง มีการใช้ CIPP model เป็นเครื่องมือการทำงาน ได้วิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของโครงการและเชิญเข้าร่วมการทำงานตั้งแต่ช่วงเริ่มต้น รวบรวมข้อมูลการบริโภคไก่สดในอำเภอทุ่งช้างและอำเภอใกล้เคียง รวมถึงกำลังการผลิตของกลุ่มเพื่อวางแผนการผลิตให้สอดคล้องกับความต้องการการบริโภคปรับเปลี่ยนห่วงโซ่อุปทานของการผลิตสินค้าและพัฒนาห่วงโซ่คุณค่าของสินค้า มีการวางตำแหน่งสินค้าเป็นสินค้าที่มีความปลอดภัยทางอาหาร เลี้ยงในระบบที่ไก่มีความสุข และผ่านกระบวนการแปรรูปที่ได้รับการรับรองมาตรฐานจากรัฐ พัฒนาตราสินค้าและบรรจุภัณฑ์ให้มีความน่าสนใจ พัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีความหลากหลายและขยายช่องทางการจำหน่ายทั้งตลาดชุมชนและตลาดระดับบน ให้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายแก่หน่วยงานรัฐเพื่อสนับสนุนให้การพัฒนาศักยภาพของกลุ่มเกษตรกร ผลการศึกษาพบว่ากลุ่มได้มีการปรับเปลี่ยนโครงสร้างและหน้าที่ให้มีความชัดเจนขึ้น ผลผลิตไก่สดและผลิตภัณฑ์เพิ่มจากปีก่อน 465.3% ผลการดำเนินงานปี 2559 มีผลกำไร 1,864,597.00 บาท มีการปรับเปลี่ยนห่วงโซ่อุปทานจากแบบดั้งเดิมเป็นแบบสมัยใหม่และมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารระหว่างผู้ซื้อและเกษตรกรมากขึ้น เนื้อไก่สดและผลิตภัณฑ์ที่ผลิตได้มีหลากหลาย ได้แก่ พ่อแม่พันธุ์ไก่ แม่ไก่ไข่ ไก่ขุนมีชีวิต เนื้อไก่สด ไก่แยกส่วน เมนูอาหารจำนวน 5 เมนู และไข่ไก่พื้นเมือง เพื่อตอบสนองผู้ซื้อในแต่ละกลุ่ม ในด้านการสนับสนุนเชิงนโยบาย โครงการสนับสนุนศักยภาพของกลุ่มเกษตรกรได้ถูกบรรจุในแผนปฏิบัติการด้านการเกษตรและสหกรณ์ของจังหวัดน่านปี 2559 กลุ่มเกษตรกรได้รับการสนับสนุนด้านงบประมาณ และเป็นกลุ่มเป้าหมายในการพัฒนาเป็น smart farmer ของแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาตามโครงการไทยแลนด์ 4.0 ในด้านความพึงพอใจ สมาชิกเกษตรกรส่วนใหญ่มีความพึงพอใจในการทำงานของกลุ่มแต่พบว่ามีเพียง 45% ของสมาชิกกลุ่มที่มีส่วนร่วมกับกิจกรรมของกลุ่มอย่างสม่ำเสมอ ปัญหาการดำเนินงานหลักคือ ปัญหาการฟักออกของลูกไก่ของศูนย์เพาะขยายพันธุ์ของกลุ่มต่ำกว่ามาตรฐานเนื่องจากปัญหาไฟฟ้าดับบ่อยครั้ง การศึกษานี้สรุปได้ว่า การใช้แนวทางสหวิทยาการแบบมีส่วนร่วมเป็น

¹ คณะสัตวแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

² สำนักงานปศุสัตว์อำเภอทุ่งช้าง จ.น่าน กรมปศุสัตว์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

³ สำนักมาตรฐานการปศุสัตว์ สำนักงานปศุสัตว์เขต 5 กรมปศุสัตว์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

⁴ สำนักงานสาธารณสุขอำเภอทุ่งช้าง จังหวัดน่าน กระทรวงสาธารณสุข

เครื่องมือ และกลุ่มเกษตรกรเป็นผู้ขับเคลื่อนและมีภาคีต่างๆ เป็นฝ่ายสนับสนุน ทำให้กลุ่มพัฒนาขึ้น มีศักยภาพในการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องเพื่อให้บรรลุความยั่งยืนของธุรกิจอาชีพการเลี้ยงไก่พื้นเมือง

คำสำคัญ: ไก่พื้นเมืองประตู่หางดำ, ห่วงโซ่อุปทาน, ความปลอดภัยทางอาหาร, การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต, สหสาขาวิชา

The use of multi-disciplinary and participatory approach to manage the production system throughout the production chain of Indigenous chicken meat (Pradu-Hangdum) to address the sustainability of indigenous chicken raising in Thung Chang district, Nan province

Suwit Chotinun⁵, Surached Pintip⁶, Sombat Supaprapakorn⁷, and Kamol Chairmite⁸

Abstract

The main objective of this study was to develop supply chain and value chain of the Thung Chang Indigenous Raising Community Enterprise to increase productivity of chicken meats and its products in order to address demands of consumer. The project was implemented during January 2016-June 2017. The multidisciplinary and participatory approach was used and the CIPP model was applied. Stakeholder analysis was done to identify key stakeholders and invited those to the study since the project beginning. Data on chicken meat consumption in Thung Chang and nearby districts, as well as the capacity of chicken meat production of the Community Enterprise were analyzed in order to balance its supply with consumer demands. The supply chain was recreated, the value chain was developed, and product's identity was identified as a food safety, animal welfare, and government's standard products. Branding and packaging development was done for marketing promotion. Development of product lines, as well as increasing of distribution channels, both in the high - end market and community market were also implemented. A policy-level officer was advocated to promote the potentiality of the Community Enterprise. The results of the study revealed that the community enterprise showed the explicit structure and responsibility. The chicken productivity in 3rd year increased up to 465.3% compared with its productivity in 2nd year. In 2016, the net profit of the community enterprise was 1,864,597.00 Baht. The supply chain was recreated from traditional structure to modern structures, which middlemen were excluded and information exchange among distributors and farmers were more addressed. Additional product lines were developed, including parent chicken, layer chicken, live fattening chicken, fresh and chilled chicken meat, and indigenous chicken egg to meet the demands of each consumer. For policy advocacy, the planning for potentiality improvement of the Community Enterprise was already endorsed in the Agricultural and Cooperatives Development Plan of Nan Province in 2016. Furthermore, the Community

⁵ Faculty of Veterinary Medicine, Chiang Mai University, Chiang Mai, Thailand

⁶ Thung Chang District Livestock Office, Department of Livestock Development, Ministry of Agriculture and Cooperatives, Nan, Thailand

⁷ The 5th Regional Livestock Office, Department of Livestock Development, Ministry of Agriculture and Cooperatives, Chiang Mai, Thailand

⁸ Thung Chang District Public Health Office, Ministry of Public Health, Nan, Thailand

Enterprise was supported by associating stakeholders, including the budget and the farmers' group was included in the smart farmer project, according to the Thailand's 20-Year National Strategy and Thailand 4.0. Most of the farmers were satisfied with the progression of the Community Enterprise, however, 45% of the farmers indicated that they frequently participated in the activities of the Community Enterprise. The main problem of the Community Enterprise was the low hatchability of the community breeding center, which is caused by power supply problem. This study could be concluded that the use of multi-disciplinary and participatory approach, which activities were mainly driven by the Community Enterprise and assisted by associated stakeholders, were an effective tool for the Community Enterprise improvement and the former group had capability for continue to work in order to address the sustainability of indigenous chicken raising business.

Key words: Pradu-handum indigenous chicken, supply chain, food safety, production performance enhancement, multidiscipline